

SOSYAL MEDYADA GENÇ OLMAK

Mustafa SOYKÖK
Diyabet İşleri Uzmanı

Öğrencilerine sadece bilgi yüklemeyi değil bilgi ile birlikte, ahlakı; sağlıklı, huzurlu ve mutlu bir hayatın formülünü de öğretmeyi hedefleyen bir öğretmen, onları ödüllendirmek istediğini ve akşama hep beraber bir ziyafet çekeceklerini haber verir. Öğrenciler sevinçlidir, ancak öncelikle her birinin yerine getirmesi gereken bir ödevi vardır: Kümesten bir tavuk almaları, hiç kimsenin görmediği, gözlerden ve gönüllerden uzak tenha bir alan bulmaları, orada gizlice, aldıkları tavuğu kesip aşçı efendiye teslim etmeleri gerekmektedir. Zira ziyafet onların hazırlayıp mutfağa getirdikleri bu malzemelerle gerçekleşecektir.

Genç arkadaşlar bu vazifenin aynı zamanda bir sınav olduğundan habersiz, güle oynaya görevlerini tastamam ifa ederler. İçlerinden sadece biri; uzun boylu, kırmızı yanaklı olanı gözyaşları içerisinde geri gelir. Hayret ki, kabiliyetli bir genç olmasına rağmen hocasının verdiği ödevi yerine getirememiştir. Meraklı bakışlar arasında “Hocam!” der, “Siz bana hiç kimsenin görmediği bir yerde, sessiz sedasız bu görevi yerine getirmemi söylediniz. Ancak ben Yüce Allah’ın beni görmediği, vicdanının beni murakabe etmediği bir mekân ve zaman bulamadım.”

Öğretmenin yüzündeki tebessümle birlikte anlaşıldı, bütün bu kurgunun öğrencilere bir öğüt vermeyi amaçladığı. Sınavı bu gözü yaşlı genç kazanmıştı. Vicdanın sesinin kısılabileceği,

Allah'tan ve meleklerinden habersizce işler çevirmenin mümkün olabileceği bir yer ve zaman söz konusu değildi.

“Evvvel yok idi artık var.” diyemeyeceğiz ama sosyal medya ile yüzleşmeye buradan başlamalıyız. Sosyal medyayı geçmişteki medyatik öğelerden ayıran en büyük özellik denetimsizliğidir. Sanal ortamlar soğuk ortamlardır. İnsanlar çok rahat birbirlerinin kalbini kırabilmekte, ağır hakaretlerde bulunabilmekte, sahte hesaplar yoluyla yüzlerinin kızarmayacağı eylemlerde bulunabilmektedir.

Kötülükleri işlemeye meftun olan nefis, kendisine sorgu sualin, hesap kitabın bulunmadığı, helal ve haram sınırları ile kayıtlanmamış alanlar açmanın derindedir. Allah'ın olmadığı (!), meleklerin yazmadığı, vicdanın işlemediği alanlar. Hâlbuki asla ıskalanmaması gereken husus başta sosyal medya olmak üzere sanal dünyanın bütün alanlarında Müslümanlık imtihanı veriyor oluşumuzdur.

Dedikodu, iftira, kötü zan, doğruluğundan emin olunmayan bilginin peşinden giderek insanları karalama vb. davranışlar gerçek hayatta nasıl haram kılınmış ise sanal âlemde de haram kılınmıştır. Kadın-erkek ilişkileri hususunda gerçek hayatta geçerli olan kurallar sanal âlemde de geçerlidir. IP numarası değiştirilebilir ama meleklerin ve organların şahitlikleri değiştirilemez. Sanal âlemde bile işlense günah mutlaka iz bırakır.

Gençleri konuştuğumuzda yaşları küçük, yürekleri kocaman, erdemli, delikanlı insanlar aklıma geliyor. Sosyal medyada dikkat ve rikkatle hareket edemeyen gençlerin yürek küçülmesi yaşadıklarını düşünüyorum. Kin, nefret, düşmanlık, ötekileştirme, farklı olana saygı gösterememe gibi asosyal söylem, tavır ve tutumlarla karşı karşıya kalıyoruz sosyal medyada. Ne kadar garip ki bu yeni medya alanı, çoğu zaman sağlıksız bir sosyalleşmeye meydan verdiği, hatta bireyleri asosyal hâle getirdiği hâlde sosyal medya ismini alabilmiştir.

Tarih boyunca bütün peygamberler ve onların genç arkadaşları dünyayı güzelleştirmenin, dünyayı iyilik, güzellik, adalet ve merhametle doldurmanın mücadelesini vermişlerdir. Bir genç gerçek ve sanal dünyada iyiliğin, güzelliğin mücadelesini veremiyor, kontrolsüz akıp giden sele direnemiyor, kendisini kaptırveriyorsa neye yarar ki sosyal medya?

Bilinmelidir ki sanal olan her şey sonuçları itibariyle bir gerçekliğe tekabül ediyor. “Her kim Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa ya hayır konuşsun yahut sussun.”¹ şeklindeki Peygamber öğüdünü, Allah’a ve ahiret gününe inanıyorsa bir kimse, sosyal medyada hayırlı şeyler paylaşsın ya da bu alandan uzak kalsın diye de anlamalıyız.

Medya kavramının latince “medium” kelimesinden türetildiği, kök anlamı itibariyle “aracı” anlamına geldiği ifade edilir. Aslına bakarsanız medya kaynak değil, kaynak ile hedef kitle arasında bir enformasyon aracıdır. O hâlde bilgiyi hangi kaynaktan aldığımız ve ne şekilde aktardığımız ayrıca önem arz etmektedir. Hadis-i şerifte kişinin her duyduğunu söylemesinin ona yalan/günah olarak yeterli olacağı ifade edilir.² Demek ki herhangi bir araştırma yapmadan her söyleneni, her duyduğunu aktarmak, sosyal medyada paylaşmak, şayet o paylaştığımız, gerçeğe aykırı bir bilgi ise yalan söylemek anlamına gelecektir. “Bilmediğin şeyin ardına düşme! Çünkü göz, kulak ve kalp, bunların hepsi ondan sorumludur.”³ ayet-i kerimesi gençler için sosyal medya rehberi olmalıdır.

Gerek gerçek hayatta gerekse sanal ortamlarda söz söylemenin ahlaki ilkelerini, sosyal ilişkilerin ideal niteliğini ortaya koyan Hucurât suresi gençler için bir başka sosyal medya rehberidir. Surede hatırlatılan başlıca hususlar şunlardır:

1 Buhârî, Rikâk, 23.

2 Müslim, Mukaddime, 5.

3 İsrâ, 17/36.

1- Allah ve Resül'ünün koyduğu sınırlara riayet edilmeli, Allah ve Resül'ü konuştuğunda susmalı, kendi sözünü onların sözünün üstünde tutmamalıdır.

2- Fasık bir kişi, herhangi bir haber paylaştığında bilginin doğru olup olmadığı iyice araştırılmalıdır. Aksi hâlde hem dünyada hem de ahirette istenmeyen sonuçlarla karşılaşılabilir.

3- Müminlerin birbirlerinin kardeşi olduğu, birbirlerine karşı birtakım hak ve sorumluluklara sahip oldukları hatırlanmalı ve başkalarına da hatırlatılmalıdır.

4- Hiçbir grup diğer bir grupta alay etmemeli, birbirlerini karalamamalı, birbirlerine kötü lakaplar takmamalıdır.

5- Müminler birbirleri hakkında olumsuz zanlar beslememeli, birbirlerinin sırlarını araştırıp ifşa etmeye çalışmamalı ve birbirlerinin dedikodusunu yapmamalıdır. Hatta gıybet etmek, ölü kardeşinin etini yemek kadar iğrenç bir şeydir.

İnsan olarak her birimizin bir yazar olduğunu, sağından, solundan veya arkasından verilecek "amel defteri" isimli bir kitabı bizzat yaşadığımız hayat ile kaleme aldığımızı sık dile getiriyorum. Sosyal medya da insanlara yeni yazarlık alanları açmıştır. Facebook, Twitter, internet sözlükleri, bloglar vb. aracılığı ile artık herkes sadece bir dinleyici ya da pasif bir okuyucu değil, bir yayıncı ve aktif bir yorumcu rolündedir. Medyatik enformasyonu tüketmemize yarayan medya gitmiş, yerine bizzat birey olarak üretim yapabildiğimiz bir medya ağı kurulmuştur. Amel defteri gibidir sosyal medya hesaplarımız, internete koyduğumuz hiçbir şey aslında silinmez. O hâlde geline süreçte özellikle gençler için söz konusu alanı aktif kullanma becerisi kadar doğru kullanma becerisi de önem arz etmektedir.

Uzmanlar sosyal medyanın aşırı kullanımının bir bağımlılık çeşidi olduğunu ifade ediyorlar. Sosyal medya kullanırken

zamanın kontrol edilememesi, iş, aile, okul vb. sorumlulukların ihmal edilmesi, sosyal medyadan uzak kalındığında huzursuzluk, uykusuzluk, öfke gibi yoksunluk belirtilerinin ortaya çıkması, bu sahada bir bağımlılık durumu ile karşı karşıya kaldığımızı gösterir.

Kur'an-ı Kerim'in pek çok ayeti, sadece kitabın ayetlerini değil, kâinatın ayetlerini de okumayı tavsiye eder. Yerlerin ve göklerin yaratılışında eşsiz bir ahenk, sanatsal bir güzellik, fitri bir dinginlik ve huzur kaynağı vardır. Sanalın büyüüne kapılıp kalanlar çoğu zaman gerçek hayatın huzurundan mahrum kalıyorlar. Spordan uzak, hareketsiz bir hayatı tercih eden gençler, gençlik heyecanlarını sanal âlemde heba etmiş oluyorlar. Hayatı kaliteli hâle getirebileceğimiz pek çok aktivite, sanal âlemin dışında pek çok güzellik bizi bekliyor, o hâlde "Turn off pc, turn on life." Çünkü hayat sosyal medyaya hapsedilemeyecek kadar büyük ve eğlenceli bir şeydir. Sanal olan, gerçeğin yerini işgal ettikçe yaşama sevincimizi kaybediyoruz.

İnsan zaafı ve tutkuları ile insandır. İslam dini açısından önemli ve öncelikli olan bunlardan arınmış olmak değil, bunları kontrol altında tutarak iyi, faydalı ve dengeli bir hayatı inşa edebilmektir. Güç, servet ve şehvet tutkusunun yanında beğenilme arzusu, elindekinden daha fazlasına sahip olma tutkusu, takipçilerinin çokluğu ile övünme isteği (tekâsür) özellikle sosyal medya alanında gün yüzüne çıkardığımız zaaf noktalarımızdır.

Bir gencin, daha fazla "like" almak ya da Instagram ve Twitter'da takipçi sayısını artırmak amacıyla kişiliğini ya da başkalarının kişiliklerini zedeleyecek tavırlar içerisinde olması, yıllar sonra mahcup olacağı işler yapması, kendisinin ve ailesinin mahremini açığa çıkarması elbette doğru değildir. Gençler sanal âlemdeki başarı ve saygınlığın mı, gerçek hayattaki başarı ve saygınlığın mı daha değerli olduğuna karar vermelidirler.

Ayrıca kameralar bir ömür boyu kayıta kalacak, en başarılı “youtuber”lar hesap günü tespit edilecektir.

İzni olmadığı hâlde bir başkasına ait herhangi bir fotoğraf ya da bilgiyi sosyal medya hesaplarında paylaşmak, bu şekildeki paylaşımları beğenmek ve retweet etmek kul hakkı ihlalidir. Benzerlerine sıkça rastladığımız bir metaforu örnek olarak sunmak isterim: Yaşlı bir amca ya da teyze şehir içi halk otobüsünde direklere sıkıca sarılmış seyahat ediyor, en yakınında yolcu koltuğuna oturmuş iki genç arkadaşımız ve diğer yolcular fotoğraf karesinde görülüyor. Yaşlılara saygı kalmadı, gençlik ne hâle geldi vb. iğneleyici cümlelerle bu karenin Facebook’ta paylaşıldığına şahit oluyorsunuz. Bu ve benzeri paylaşımlarda üç husus sorgulanmalıdır: Birincisi, bu fotoğrafı çeken, Facebook’a yükleyen ve paylaşanlar o karede bulunan insanlardan izin almışlar mıdır? İkincisi, o gençlerin yaşlıya yer vermek istedikleri yaşlının ise birazdan ineceği için oturmak istemediği gibi ilk bakışta anlaşılamayan bir durum olmuş olamaz mı? Üçüncüsü, benzer bir şeyin bize karşı yapılmasını ve bu yüzden yabancı insanların herhangi bir hatamız sebebiyle kınayıcı cümlelerle bize bakmalarını arzu eder miyiz?

Ahlak kişinin kendisi için istediğini başkaları için de istemesi, kendisi için sevip arzu etmediğini başkaları için de tercih etmemesi şeklinde tanımlanır. Ahlakın bu tanımı sosyal medya alanında daha fazla geçerli olmalıdır. Sosyal medyada Müslüman bir genç olmak; vicdanlı olmaktır, iyilikleri çoğaltmanın gayretinde olmaktır, sanal dünyanın sanal olmayan günahlarından uzak durmaktır, kul hakkına riayet etmektir, ahirette de hesabını verebileceği sosyal medya hesaplarına sahip olabilmektir. Sanal dünya tarafından esir alınmış değil, bilinçli kullanım isimli silahla sanal dünyayı teslim almış aziz gençlere selam ve dua ile.

Hiçbir şahsa karşı düşmanlık ve fenalık düşünme.
Hırs ve düşmanlık duyguları insanı daima perişan eder.
Huzursuz olursun. Akıllı olan kimse bu duyguları uzatmaz.
Elbette kusursuz insan ve arkadaş olmaz. Eğer arkadaşının
her kusuruna kızar, münakaşa yaparsan arkadaşsız kalırsın.
Kur'an-ı Kerim'i okumayı sakın terk etme. Her gün az da
olsa bir parça Kur'an-ı Kerim'i açıp okuyasın, hasil olan
sevabı Sevgili Peygamberimize, bütün geçmişlerimize ve
bütün müminlere hediye edesin.
Her niyetin halis olsun. Yani güzel ve faydalı düşünceli ol.
Helal rızık yemeye gayret et.

(İmâm-ı Âzam Ebû Hanîfe)